

✠ ПОРАТАЈ БОГ

ČAS OPIS EVANGELSKICH SERBOW

10. číslo

Budyšin, oktober 1965

Lětnik 15

Hrono na winowc 1965

Njehañbuj so swědčenja našeho Knjeza. 1. Tim. 1, 8

To chce naš Knjez Jezus Chrystus, zo bychmy wo nim swědčili. Runje to je sebi ewangelska cyrkej w Němskej jako hesło za cyłe lěto wuzwoliła, štož je Knjez swojim wučobnikam naposledku wosebje na wutrobu kładł: „Wy budžeće moji swědkojo!“ My njemóžemy a njesměmy nikomu křesćansku powěsć nanuzować. My tež njemóžemy sami bjeze dalšeho nikoho narěčeć a přeswědčić. Jedne pak móžemy a dyrbimy na koždy pad, wo Jezusu swědčić, to wobswědčić, štož ma naša wěra za nas na sebi, štož nam naša wěra woznamjenja. A to nam tež nichtón za zło wzac njemóže. To njetrjebaja wulke słowa być, wosebje nic „pobožne“ słowa. Ale naše cyłe zdžerženje dyrbi być tajke swědčenje. To móže być naš kemšichód a wobdželenje na cyrkwiskim žiwjenju. Na wšelake wašnje móžemy swětej wokolo nas wobswědčić, zo smy křesćenjo. Swět to tola wě, zo smy křesćenjo, a liči z tym, zo tajcy smy. A nětko a nihdy njesměmy to přec a so toho hańbować. Kajke stejnišćo je to tola, hdyž smy z pobožnymi pobožni, hdyž je nam wšitko wšo jedne, hdyž smy z tajkimi hromadže, kotrymž je tež wšitko wšo jedne, a hdyž smy přeciwo temu wšemu, hdyž smy hromadže z bjezbóžnymi!

Zo čłowjekojo we wěcach wěry a swětonahlada přezjedne njejsu, je stara wěc. Ale wuznać smě a dyrbi so koždy k swojej wěcy a k swojemu nahladej. My bychmy so jara dziwali, hdyž to jedyn druhi wo swojej wěcy nječini. A runje tak dyrbimy my to činić z našej wěcy. Hdyž je Jezus woprawdže naše zbožo, naša móc a synosć, haj to jedne, štož je nuzne, kak bychmy potom docyła k tomu přišli, so jeho hańbować? Zo so čłowjek snano tež druhdy hańbuje, to leži w čłowiskim wašnju po stworjenju, a to je derje tak. Ale čeho ma so čłowjek hańbować, jedneje synosće abo jedneje slabosće, jedneje dobreje abo jedneje zleje wěcy? Njeposlušnemu džěsću prajimy: „Hańbuj so!“ Hdyž je někajka slabosć a njeprawda nas přehwatała, potom so hańbujemy, ale jedneje sylwry Knjeza, kotrehož móc je runje w slabym mócnu, teho dyrbjeli so hańbować? A tola je so to stalo w času Timoteja, hewak njeby Pawoł jeho tak napominał, a to so stawa w našim času, tež mjez nami, zo

Křesćan a pjenjezy

Křesćenjo slušeja Bohu. Haj, wšitcy čłowjekojo slušeja Bohu, tola křesćenjo to wědža. Slušamy Bohu ze wšěm, štož mamy a štož smy. To rěka: strowota, džělo, wočerstwjenje, swjatok, prózdniny, přeceljo a tak dale, potajkim tež moje pjenjezy. Sym wšitko wot Boha dostał. Za wšo sym Bohu zamołwity. Wón je tola wšitko za mnje dokonjał, wón je mi wšitko dał, haj wón je so w Chrystusu Jezusu sam swětej darił. A moja jenička wotmołwa dyrbjala tola być: moje žiwjenje, štož sym a štož mam, sluša Bohu, Bohu je powswjećene.

Za kóždého křesćana dyrbjalo rěkać: Knježe, tu ja sym a wšitko, štož sy mi dał! Z tym njemóžu a njecham sej njebjesa zaslužić, ně, chcu na te wašnje so Bohu džakować a jemu w Chrystusu Jezusu slušeć.

Nó haj, to su tola moje pjenjezy!

Njemóžu ja ze swojimi pjenjezami činić, štož chcu? — Štož so takle praša, ma po čłowiskim wašnju zawěsće prawje: to su jeho pjenjezy, sprawnje a sprócneje zaslužene (přeco sprawnje?). To je dobytk z jeho džěla — a tola jeno wot Boha wupožčene! Maćij Claudius ma wšak prawje, hdyž spěwa:

*Wón rosu, deščik sćełe a stónčnu
čoplotu,
z tym žohnowanja wjele nam ćeće
na rolu
a přenoša so ducy nam z pola do
chłěba;
tón dže přez našej ruce,
je dar pak wot Boha...*

Přetož Bóg je nam tola tež strowotu darił, Bóg je nam dał talent a zamóžnosće, Bóg je nam dał chwile k džětu a Bóg je nam dał sobučłowjekow, z kotrymiž směmy hromadže džětać. Wot jich swědomitosće smy wotwisni. Před tysac lětami a wjace buchu dorosćeni ludžo křćeni, buchu docyła we wodže podnurjeni. Wo jed-

potom prawje zmužići njejsmy, hdžež plaći, so k našemu Knjezej wuznać. A kak wažne to jemu je a štož za nas wot toho wotwisuje, spóznowamy z jeho erta sameho: „Tohodla kóždého, kiž so ke mni wuznaje před čłowjekami, tež ja wuznaju před swojim Wótcom, kotryž je w njebjesach. Štož pak mje zapřeje před čłowjekami, toho tež ja zapřeju před swojim Wótcom, kiž je w njebjesach.“ (Mat. 10, 32) La.

nej tajkej křćenicy so powěda tole: Wojak, kotryž bu w rěcy křćenicy, je při tym prawu ruku, z kotrejž hewak mjěc džeržeše, z wody tyknył, Tule ruku chcyše sej čisće za sebję wobchowac. Štož tale ruka činješe, to dyrbjese jeho samsna wěc wostać. Haj, a tak to tež činimy z našimi móšnjemi a druhimi pokladničkami. Chcemy drje być křććenjo. Do pjenježnych wěcow pak so Bóg tykać njesmě. To pak je hubjene křććanstwo! Štož chce cyły, prawy křććan być, tón wě so tež w pjenježnych nalěžnosćach Bohu zamołwity.

Biblija wo pjenjezach

Swjate Pismo rěči jara jasnje wo pjenjezach, na přikład: kak čłowjek swoje pjenjezy dawa (šerpacne tamneje wudowy; krošej smilneho Samaritškeho) **abo kak čłowjek na pjenjezach a na swojim wobsydstwje wisa** (bohate młodźenc) **abo kak so čłowjek k Bohu namaka, hdyž swoje pjenjezne nalěžnosće prawje zrdajuje** (Cacheus) **abo kak ludžo z dostatnymi pjenjezami porjadnje wobchadžeja** (přirunanje wo dowěrjenych puntach). Z toho je widjeć, zo so swjate Pismo jara dokładnje za tym praša, na kotre wašnje swoje pjenjezy zaslužam a kak je přetrjebam. To rěka: Před Bohom sym za wšitko zamołwity. Štož je to spóznał, tón tež rozumi porjad woporow w Bibliji, na přikład wotedawanje džesatka (Mal. 3,10). Tón widži, zo je prawy wopor chwalenje Knjeza (50. psalm, 23). Tón wě, zo maja pozdaću podlanske wěcy — kaž zběrki, kolekty — před Bohom wulku wažnosć (2. Kor. 8 a 9).

To džensniši džen wjace njendže

Wězo, džensniši swět je hinaši swět. Goethe je jónu pisał, zo wšitko za złotom hraba a zo wšitko na złoće wisa, Tajkemu duchu staja swjate Pismo duch wopora napřečiwo. Tónle duch chce wone we nas zbudzić. Bóg chce nas za sebję wuswobodzić. A z tym wón nas wuswobóduje wot skuposće, twjerdosće wutroby, stracha a bojosće, zo móhli sami zawutlic. Haj, wón nas zwarnuje, měric wažne rozsudy našeho žiwjenja po pjenježnych zasadach. Biblija nam njepodawa wěsty plan, po kotrymž bychmy so směli měc. Tola Bóg wot nas wočakuje, zo sej jasnje přemyslimy, što z pjenjezami chcemy. Wulka syła křććanow dawa tež džensa hi-

šće (abo zaso) džesatk. Tajkile porjad je zawěrnje dobra pomoc. Rozsudne při tym je, zo kóždy křesćan wysokosc swojeho wopora sam postaja a zo so wě we tym Bohu zamołwity. Z našimi pjenjzami dyrbyja so tola dobre, wulke, lube skutki stawać. We wjele cyrkwjach swěta wosadni hižom dawno džesatk wopruja a tón je — kaž je zawěšćene — wyši hač naše cyrkwinske dawki! Štóž sam z wjesolej a džaknej wutrobu wysokosc swojeho wopora postaja, tón přinošuje za swojimi pjenjzami wěcy Chrystusowej.

Žiwa křesćanska, žiwa Chrystusowa wosada je jenož tam, hdžež so wopruje.

A kak mělo so to činić?

Spomjatkuj sej, zo njesměš swoje wudawki připadej přewostajeć. Napisaj sej tola jónu, kelko pjenjež dóstawaš a kelko wudawaš. Napisaj sej při tym tež, kelko sy za kolekty, cyrkwinske dawki, misionstwo atd. wudał. A to přirunaj z tym, štož sy za swoje žiwjenje — zežiwjenje, drascenje atd. — wudał! Tu so móhlo stać, zo prajiš: „Wot přichodneje nje-džeje powyšu swoju kolekty wo... tak a tak... wjele...“ Najlěpje je, zo sej hnydom po wuplaćenju mzdy wěstu sumu na bok položiš. Wězo tak, zo wostanu tele pjenjezy jenož za postajeny zaměr. Tyknj je najlěpje do swojeho „Božeho kašćika“ abo do kuwerta z napismom „Za Boha“.

Nětk pak sej njemysl: Bóh ma potajkim swój džěl, z tym tamnym směm činić, štož chcu. Tež z tamnym džělom pjenjež njesměš lochkomyslne wobchadzeć. Kotry křesćan móhi to zamołwić, hdyž swoje pjenjezy wudawa za loterije, za žlokańcy, za njetřebawše kurjenje atd?

Tola nic jenož pjenjezy, tež wšo druge wobsydstwo je nam Bóh dowěrił. Štóž na přikład wobsedzi awto, tón dyrbjal chorych kemši wozyć. Štóž ma dobre knihy, dyrbjal je wupožćowac druhemu. Abo: přepróšu njěkoho, kotryž je wosamočeny, do swojeho domu! To su jenož tři móžnosće!

Dwaj džělej

Derje je, hdyž sej swój wopor na dwaj džělej rozdźěliš. Jedyn džěl, zo móhi druhim čłowjekam pomhać a tamny džěl za cyrkej a jeje skutkowanje.

Z přenim džělom móhi na přikład podpěrać swojby z wjele džěćimi, starych ludźi, susoda w nuzy, studentow bohustłowstwa, diakonow a wjele druhich. Chrystus praji: „Štóž sće sćinili jednomu z tutech mojich najmjeńšich bratrow, to sće mi sćinili.“ (Mat. 25, 40).

Wopruj z wjesolej wutrobu

Štóž nastupa druhi džěl wopora, wopor za cyrkej, tak by so hodźal z toho brać přinošk za cyrkwinske dawki, za „Chlěb za swět“, za zběrki na drohach, za wosadne nadawki (na přikład: za nowe zwony, za wuporjeźenje Božeho domu atd.), za křesćansku wučbu mjez našimi džěćimi a mjez młodžinu, za Znutřkowne a

Zwonkowne misionstwo. Wažne su tež twoje dary, kotrež na kemšach wopruješ. Krajna cyrkej ma dokładny přehlad kolektow. Kóžda nježdžela, kóždy swjaty dzeń ma tam wosebity zaměr. Zwjetša so we wosadach tež za potreby wosady sameje zběra.

Njeboj so, njebudžeš chudy, hdyž Bohu a cyrkwi wopruješ. Nawopak! Budžeš bohatši a wjeselši, Nam nje-dže wo to, zo by cyrkej wulke bohatstwa nahromadźila. Ně, tu dže tola předewšěm wo to, zo bychmy z wjeselšej wutrobu swój wopor dawali. Haj, tu dže wo to, zo by so naša cyrkej zaso woprowaca cyrkej stala.

A hišće jónu chcemy prajić: Bóh je nas wobdaril ze wšěm, štož smy a štož mamy, a je swojeho jeničkeho narodženeho Syna woprowal. Wón bu chudy nas dla, zo bychmy přez jeho chudobu zbohatnyli. Jemu chcemy služić, čisće — tež z našimi pjenjzami.

Tež lětsa zběramy „Chlěb za swět“

Konferenca ewangelskich cyrkwjow w NDR je wšitkim krajnym cyrkwjam poručila, lětsa w adwentskim času zaso „Chlěb za swět“ zběrać. Tala akcija je so započala w léce 1959. Kóžde léto su ewangelscy křesćenjo k hodam zběrali; tež te léta, jako njeběchu cyrkwyje k tomu napominałe. Na tym běchu wobdželeni wosady krajnych kaž tež swobodnych cyrkwjow.

Miliony buchu nazběrane. Načolnik tuteje zběrki, wyši cyrkwinski rada von Brück, je wozjewił, zo bu dotal šěsć milionow hriwnow wudatych. Pomoc z tuteje zběrki hodži so jenož přez Němski čerwjeny křiž w NDR dale dawac. Tola kóžda posyła do cuzeho kraja ma napismo, zo přińdže z rukow (lěpje: z móšnjow) ewangelskich křesćanow. Při tym so jedna wosebje wo mediciniske a hygieniske wěcy.

Ze zběrki „Chlěb za swět“ je pomoc dóstała: Afrika sydonnaće króć, Aziska dwajadwaceći króć, Južna Amerika (z Karibiskim teritorijom) jednaće króć a Europa jónkróć. Někotre posyłki běchu 250 000 hriwnow hódne. To běchu předewšěm medikamenty, konserwy z kreju, desinfekciske srědky, instrumentalije za chorownje, wučbny material z Němskeho muzeja hygieny w Drježdžanach, mikroskopy, přikrywy, stany wšelakeje wulkosće, drasta, črije, mydło, rjemjeslniski grat atd. Do Juhosłowjanskeje woteńdže bórže posyłka z wosebitymi aparatami za čisćenje powětra. To tam trjebaja w džěćacym hospitalu.

Dotal su tele kraje našu, twoju a moju pomoc dóstałe: w **Africe** — Kongo, Somali, Dahomey, Senegal, předewšěm alžerscy čěkańcy w Tuneziskej a Marokku. Wjele pjenjež bu tež wudatych za natwar samostatneho strowotnistwa w Alžerskeje. **W Aziskej** — Burma, Jemen, Indiska, Indoneziska, Kambodža, rańši Pakistan, Iran, sewjerny Wjetnam, Mongolska, Cypern. **We Łaćanskej Americi** — Chile, Peru, Kuba, Trinidad, Tobago, Haiti a **w Europje** Juhosłowjanska (zemjerjenje w Skopljach w léce 1963!)

Hospital Alberta Schweitzera w Lambarene je wjace króć pomoc ze zběrki „Chlěb za swět“ dostał, předewšěm k 90. narodninam Alberta Schweitzera. To samsne plaći za podobny hospital mjez Indianami w Peru.

Dotal najwjetši projekt běše powołatenje chorownje w Bogorje nje-daloko indoneziskeje stolicy Džakarta.

Ewangelska cyrkej w Španiskej

Španiska je ryzy katolski kraj. Je tam 30 128 000 wobydlerjow, ale wo koło 30 milionow słuša do katolskeje cyrkwyje. Přeni ewangelscy přińdžechu tam hake před 100 lětami. Woni njemóžachu ženje swobodu swojeje wěry a swojeho wuznaća prawje wužiwać. Art. 6 španiskeho statneho zakładneho zakonja z léta 1945 wuraznje wuzběhuje, zo je statna nabožina katolska a zo ma wona sama statny škit a wšitke prawa a předprawa. Druhe ceremonije a manifestacije, kotrež njejsu katolske, zasadnje dowolene njejsu. Tež 1953 je so znowa oficielnje wuprajilo, zo je katolska wučba jenička nabožina stata. Z teho sčehowachu potom wšelake jara nje-přečelne a njepečelnske słowa a skutki přećiwo ewangelskej wěrje, haj, tu a tam su protestantow tež přesćehali. A to so samo wot so rozumješe, zo žadyn ewangelski někajke statne abo hewak zjawne zastojnstwo nje-dosta.

Džensa pak, a to drje pod wliwom Romskeho koncila a wosebje noweho stejnišća njeboh bamža Jana XXIII., kiž je po wšěm swěće swojich wěrjacych napominał, stawy druheje wěry a nabožiny lubowac a w nich bratrow, drje džělenych bratrow, ale tola bratrow widžeć, je so přeměnilo, abo wono so znajmjeńša započina přeměnjeć. Farar Cardona-Gregori, generalny sekretar Španiskeje Ewangelskeje rady, je nje-dawno wozjewił, zo so položenje ewangelskeje mjeńšiny tam nětko hladajace polěpšuje. Ewangelscy smědža zaso wšitke kemšace rumnosće wužiwać. Tež stawniske a po tym ewangelske wěrowanje je zaso lošo móžno hač přjedy. Tež ewangelske pismowstwo je zaso dowolene, njech wono přińdže z wukraja, njech so čisći w Španiskej. W Barcelonje maja samo zaso swoju mału ewangelsku čisćernju a kniharnju. Stat sam přihotuje nowy statut wo protestantach, chce pak dočakać, doniž njeje Romski koncil swój dekret wo swobodze nabožiny wozjewił.

(La. po wozjewjenjach Ewang. zwjazka)

*

Přichodne **serbske kemše** budu w **Drježdžanach** na 2. nježdželi w adwentskim času, 5. hodownika popołdnu w 15.30 hodž. w cyrkwi swj. Marka (Dresden-Pieschen, Markuskirche). Štóž ma znatych w Drježdžanach abo blisko Drježdžan njech jich přepróšu na tute kemše. Tajke serbske kemše w Drježdžanach su přeco znowa wutrobne zetkanje lubyh serbskich kemšerjow. To je kusk serbskeje domizny wosrjedž wulkeho města.

Wšitko jězdzi, jězdzi. Wšitko jězdzi.

Naša jězba 1965 do Pólскеje ludoweje republiki / Podał Gerhard Wirth

(Pokročowanje)

My smědzachmy Ošwjenčim (Auschwitz), město ćwělowanjow a smjerće wopušćić. Smědzachmy so zaso dale na puć podać a jěć won do swěta, do rjaneho, dalokeho swěta. Hdyž běchmy po wójnje w ameriksanskim zajěcu zady kalateho grotu, wobstražowanu z flintami, zhladowachmy želnijwe do polow wokoło swójeho lěhwa. Tam w dešču a zymje cokorowu rěpu dom bjerjachu. Zawěrnje mazane a čezke džělo, ale my francoskim buram jich džělo zawidžachmy. Woni běchu swobodni. Wokoło nich njebě žadny kařatý grot sčehnjeny. Wo swobodze tehdom sonjachmy rjane sony. Tele sony njejsym zabył. Kak husto na mnje z mocu přinđže džakownosć, zo sym swobodny, zo njejsym zajaty za kařatym grotom, zo njejsym wojak, kotryž njesmě ani kročeje z kolony won. Budźmy džakowni za swoju swobodu.

Wažmy sej ju!

Zakitajmy ju!

Njepředaj ju lochkomyslne!

Tak jědzachmy z Ošwjenčim zaso do horow horje. Budźe so směrkać. Chwatajmy, zo bychmy k někajkej rjanej wodze přišli a tam swoju chěžku za jednu noc postajili. Skončnje je wšak wšo jedne po kajkim puću jědzemy a hdze sej swój stan natwarimy, ale na karće běchmy so rjaneho jězora dohladali. Tam chychmy po možnosći hišće sej dojěć. Ale po kajkej dróze tam najlěpje dojědzemy? Krajina bě poľna rjanych asfaltowych drohow, kotraž njeběchu hišće wšitke do kartow zapisane. Tuž woprašachmy so přichodneho kolesarja za pućom. Derje, zo můžeme so ze serbskej rěču dorěćeć.

„Ach tak, Pan chce k jězorej. To njech Pan jědze runje won a tam přinđže Pan k rozpućeju. Pan pojedže na ľewo runje do Pšćyny. Tam so potom Pan lochce dale namaka.“

„Dženkujem Panu barzo!“ Moja wotmoľwa na serbski rěka: Džakuju so Knjezej jara. Polak to „Wy“ njeužiwa a njepraji: Ja so Wam džakuju.

„Džen dobry, Panej! Kak so Panej džez?“ Takle Polacy mjez sobu rěča. To dawa Polakej wěsty zdworliwy, wosebny charakter.

Tón kolesar bě nam potajkim puć k jězorej wukazal.

Do bliskeho statoka dońdžech sej po mloko a rozrěčowach so ze starym burom w pólскеj, němskej a italskej rěči. Při tym dyrbyju wuznać, zo může stary pólski bur kmaňšo italsce hać ja. Wobaj běchmoj za čas wójny přebywaloj w Italskej, won w přenjeju, ja w druheju. Hać do kónca přenjeje swětoweje wójny bě Pólaska docyła rozdžělena na Rusku, Němsku a Rakusku (Österreich). Ja změju pozdžišo hišće skladnosć, něšto wo wulkich a bolostnych stawiznach pólského luda präjć. Džensa jenož tole: Nic we Wařawje, ale we Wienje, w Berlinje, w Petersburgu, w Romje, w Londonje a što wě hdze druhdže rozsudzi so zahubna politika, kotraž dowjedže do přenjeje swětoweje wój-

ny, a pólski bur z Beskidow dyrbješe swój mały domček, swoje skromne, nahńe pola wopušćić, zo by do wójny ćahnył a tam wojował — swěru a rjekowse. Ale za čo? Za koho? Cyle wěsće nic za swój wotcny pólski kraj, přetož tehdom žaneho pólského kraja docyła njebě. Wjele njewinowatych Polakow je spadało na cuzych bitwischach pod cuzymi generalemi. A tutón stary Polak mi powědaše w třoch rěčach, kak běše to tehdom rjenje při wojsku we Wienje a w Tirolskej, kak ruče bě won němsku rěč nawuknył — a won hišće džensa derje němsce rěči! Što je wšo widzał, a kak je w Italskej wojował! Džiwnje! Džiwnje! Džiwnje!

Besкиды – rjana domizna Góralow

Nětko smy hižo pod samymi Beskidami a poľni woćakowanja jědzemy do horow. Wot swojeho njeboh bratra, kotryž bě z cyłej dušy lubował nic jenož serbsku rěč, ale tež pólsku a rusku a čěsku a wšitke te druhe słowjanske rěče — wězo lubowaše won tež němsku rěč — wot tuteho swojeho bratra běch mjez wjele rjanym a dostojnym tež hižo slyšał spěw Góralow. Góralojo, to su wobydlerjo tamnych horow abo kaž Polak rjeknje „górow“. We wušomaj mi klinči tón nimo měry rjany, cuni spěw a rozhladujo so po luboznej krajince, po čistych wjeskach, po chuduškich polach a łukach přeco jasnije spóznawam tragiku tuteho pólského ludoweho spěwa.

Góralo, njeje ćí žel,
zo wopušćíš domiznu swoju,
tu šmrěkowinu zelenu
a rěčki z wjesolej wodu?
Góralo njeje ćí žel?
Góralo domoj so wróć!

Góral hlada na hory
a trěje sej z rukawu sylzy —
a hory wopušćić dyrbi
dla chlěba, Panje, dla chlěba.
Góralo njeje ćí žel?
Góralo domoj so wróć!
(Přichodnje dale)

Přez rozhlós a njeličomne nowiny je so po wšěm swěće roznješa powěsć, zo je dr. Albert Schweizer 90lětny swojej woči na přeco zańdželił. Bóh Knjez je z tutym poľnožnym křesćanom swoju cyrkej, haj cyły swět bohaće wobdaril. Njech wotpočuje dobroćel Afriki po swojim pilnym žiwjenju w měrje, a wěčne swětło njech so jemu swěći.

Boharska — 1100 lět křesćanska

W Boharskej swjećachu lětsa wosebity jubilej: 1100 lět je so minyło wot toho časa, zo je so boharski lud přiwbroćil ke křesćanskej wěrje. W lěće 865 da Boris I. sebje a cyły boharski lud křićić.

Přirunajmy z tym, hdy je křesćanstwo k nam do kraja mjez Łobjom a Wódru přišlo. Kloštr w Dobrilugu založi so w lěće 1165 (wón ma tež lětsa swój jubilej!), kloštr w Nowej Cali (Neuzelle) hakle w lěće 1268. Potajkim drje hakle 500 lět pozdžišo hać Boharska bu kraj mjez Łobjom a Wódru dospolnje křesćanski.

Prawosławna boharska cyrkej bě wot wšeho započatka narodna, njewotwisna wot Konstantinopela a wot Roma. We njej wužiwaše so na Božich službach jenož boharska rěč.

Wěsće měješe přenja narodna cyrkej w Europje wulki politiski wuznam. Wona je poprawom založerka boharskeho naroda, kotryž wobsteji z dweju džělow, ze Staroboharow a Slowjanow. Zo so wobě skupinje zjednočištej do jednoho naroda, ma so předewšěm křesćanstwu džakować.

Dale: zo stej boharska rěč a boharske narodne wědomje dolhe časy turkowskeho podtločowanja přetralež, ma so tež zaso wosebje prawosławnej cyrkwi džakować, kotraž lud z njezemjenej mocu kublaše w narodnym duchu.

Nam so boharska cyrkej často zda być trochu skamjenjena, žiwa w starych tradicijach. A tola ma so wona bédzić z tymi samymi nowočasnými problemami kaž my — a je při wšěm mało swojeje substancy zhubila. My to jasne na tym widžimy, z kajkim zajimom je cyły boharski lud swój lětuši jubilej swjećil.

Z našich wosadow

Njeswaćidlo. Runje na našej kermuši, 17. oktobra, smědzěštaj mandželskej řězniki mišter na wumjenku Emil Stephan a Haňša rodž. Bohmec w Jaseňcy swój železny kwas w dobrej strowosći swjećil. 1900 daštaj so w Lipsku zwěrować. Mnohim Serbam je jubilar znaty jako něhdyši Budyski řěznik před starej kasernu. Bóh Knjez spožč lubymaj jubilaromaj dale miły wječor žiwjenja w rjanym domčku při Jaseňcy.

Budyšin. Němsko-serbske ludowe džiwadło bě na swoju premjeru 29. septembra 1965 přeprósyo tež Serbskeho superintendenta. Přeni křóć hraješe so pólška hra w serbskej rěči pod wustojnym nawjedowanjom pólскеje režiserki „Damy a huzarojo“. Njech je tón přeni začić, zo je to takajka prawa wjesoľa keklija, na kóncu pak tola spóznaješ, zo měješe hra dobry a hluboki zmysl. Stari huzarojo, zažrani nježenjency, so zalubuja do damow, kotraž běchu na wopyt přišle, a při tym by njemalo mlode zbožo so zadusylo, ale stari huzarojo tola hišće časa docle spóznaju, zo je za nich čas lubowanja nimo, zo njesmědža mlodym na puću stać. Kóždy, kiž budže tutu rjanu hru widžeć, budže so wutrobnje sobu wjeselić, zo je mlodymaj jeju zbožo popřate. Hrajerjo činja swoju wěc wuběrnje derje.

Edek a Mala (Skónčenje)

Jurek pak bě druheho mjenjenja. Twjerdžeše, zo ma Gestapo tež hišće druge srědky, hdyž něchtó mjelči a so njewuznawa. Dokelž wahach, rjekny mi Jurek, zo jutře z tamnymi kolegami čeknje. Mjez tym běchmy powěsć dóstali, zo bě kónec z tym „dobrociwym“ wuwoprašowanjom. Gestapowcy počachu swoje wérne wobličo pokazować. Edekej běchu ze železnej žerdžu na pjatu dyrili. Njeje pak přeradził, wot koho bě uniformu dóstał a što bě jemu pomhał. Tež Mala je mjelčała. Na druhi džen wuješe sirena alarm. Ja však wědzach, zo běchu so Jurek a jeho towaršojo w tak mjenowanym „Mexiku“ schowali (wotrězk B III w Birkenau). Pytanje běše bjez wuspěcha.

Rano džěchmy kaž wšědnje na džělo. Před wrotami lěhwa, na prawym boku, běchu SSacy džiwnu scenu přihotowali. Na lopace zeprěte, kaž ptače šerjenja stejachu, ně, wisachu krjudowane, z krwju a hlinu womazane čěla čeknjencow, kotrychž běchu zatrělili. Přeni z prawa, to bě Jurek. Srjedža toho njeznajach a tón třeci běše džětačer z pakčikoweho wotrjada. Orchester zahra pochod. SSacy komanděrowachu „Augen rechts!“ Druha skupina SSakow stejese zboka. Hladachu spokojom na nas. Wobkedžbowachu reakciju na našich wobličach.

Po Jurekowej smjerći njejsym wo Edeku ničo wjace słyšał.

Skónčnje dóstach jednoho dnja zasowěsć wot njeho samoho. Klinčeše zrudna. Pisaše mi, zo čaka z Malu na wotsudženje, zo njeběštaj ničo a nikoho přeradziłoj, zo je so Mala mužnje zadžeržala a zo na najhóroše čakataj... a zo njechataj so žiwaj katej do rukow čisnyć.

*

Džen so zrudnje započá. Jako so — kaž přeco pod přewodom orchestra — z džěla do lěhwa nawróčichmy, wuhladach hižo nazdala na wulkim městnje pódla kuchnje šibjeńcu. Přeco tam stejachu dvě, druhy tež tři šibjeńcy. Tonkróć jenož jedna. A tu hižom wědzach, za koho je wotmyslena.

Dyrbjach potajkim wotprawjenju swojeho přečela přihladowať. Jako do bloka přińdžech, powědaše mi lěhwowy kapo Jupp někajku wěc wo Edeku. Zrozumich jenož, zo běchu Edeka popódnju sem přiwjedli a do cele pódla kuchnje tyknuli. Jupp rjekny: Sym jemu ruce z grotom sputał.

Wuhladach SS-blockführera Grapatina. Na hrudzi mješe kopornu tafličku — to bě znamjo, zo ma džěnsa službu. Blokowy starši poda jemu rozprawu. Ale bě widžeć, zo Grapatin někoho pyta. Chodžeše wokolo a přeliči sam rynku zestupanych jatych. Předemnu wosta stejajo, wudžeraše na mnje kaž złoduch a dyril mi z cyłej moci z pjasću mjezwoči. A hišće raz. A hišće raz... jónu z prawej, potom zasowěsć z lěwej pjasću. Mějach hubu polnu krawě. Skónčnje wostaji mje Grapatin na pokoj. Mi we wušomaj

šumješe. Słyšach jeno hišće, kak SSak na mnje sakrowaše.

Apel chileše so na kónec. Wšitcy podachu so před kuchnju a zestupachu so w styrirožku. Srjedža stejese šibjeńca. Ja wostach blisko cele stejajo, z kotrejež dyrbješe Edek přińc. Po chwilce wotewrěchu so durje. Wuhladach Edeka. Wšitcy mjelčachu. Słyšachmy jenož kročele wotsudžěneho a kata, Edekowe a Juppowe. Sunych so doprědka na přeni rynek, zo bych Edeka lěpše widžeć mohl. Kročeše runje, běše blědy, wobličo trochu začekle; z wočomaj pytaše znatych. Běch sej wěsty, zo mje wuhlada. Stejach tak daleko předku, zo by so mje nimale dotknyć mohl.

Edek džěše nimo... Nětko widžach jeho zrunany chribjet a na chribjeje z grotom sputanej ruce. To bě Juppowe džělo. Edek kročeše mužnje na podest a stupi so na stólce pod šibjeńcu. Wlečwo dotkaše so jeho hlowy „Achtung!“ W přichodnym wokomiku stupi so jedyn z SSakow před šibjeńcu a počá čitać wusud, w němskej řeči. W samsnym wokomiku spytaše Edek swoju hlówu do wlečwa dóstať. Z nohomaj so wotstorči a hižom wisaše w powětre. Bě swoje słowo dodžeržal. SSacy pak sej njedachu tajku demonstraciju lubić. Woľachu alarm a lěhwowy capo doběhny skoku na podest, staji Edeka zasowěsć na stólce a sčahny jemu wlečwo z hlówy. SSak dowučita wusud w němskej řeči a počá jón pólsece čitać. Čětrě a njejasnje. Edek čakaše změrom, doniž njebě SSak dočitał. We wokomiku, jako bě čisće čicho, zawoľa Edek z podušenym hłosom: „Niech žyje polsk...“ Mjez tym pak sčahny Jupp stólce a Edek womejlny — na přeco.

Wšitcy z lěhwa wopokazachu Edekej poslednju česć. Ale hižo rjeješe jedyn z SSakow: „Alles raus! Wegtreten!“

Danisch a Jupp woľastaj kaž roznjemdrjenaj: „Raus! Raus!“ Wokomik pozdžišo běše městnosć před kuchnju prózdna. Jenož Edek tam wosta. Plakach. Nichtó so mi njedžiwaše. Sydných so na swoje borlo. Rusojo — wójnsy jeći — placachu mi přečelnje na ramjo a spytachu mje troštwoať: „Pisarjo, njerudž so! Za wšitko budžeja dyrbjeć plaćić!“

Nadobo přiběža jaty ke mni a rjekny, zo mam do 2. bloka přińc. Ja so strožich. Po puću pak mje tamny jat zoměrowaše: „W 2. bloku žadyn SSak njeje... Jenož Danisch, Jupp a Kazek Gosc. Chcedža čí něšto dać.“

Njechach wěři a bojazliwje hladach wokolo so, jako do jstwy zastupich. „Pój sem, njeboj so!“ rjekny Kazik Gosc. Danisch počá ze mnu pólsece rěčeć. „Edek, to bě tola twój přečel? To bě přistojny kadla! Nikoho njeje přeradził. Jako bě lěhwowy capo jemu ruce sputał, bě jeho prosyl tebi tónle pakčik přepodać. Da-li Bóh, zo domoj přińdžěš, donjes jón Edekowemu nanej.“ — „A nětk dži wróćo do bloka a njepraj nikomu ničo wot tym. Wšako to činić njesměmy. Edek běše dobry towar.“

W bloku pakčik přepruwowach. Na karće stejestej mjeni: „Edward Galiń-

ski, čislo 531, Mala Zimetbaum, čislo 19880.“ A do papjery zawalena běše čec włosow: te kuše — to běchu Edekowe a ta zložana kudžalka — to běchu Maline. Počachmy wšitcy hromadu plakať.

Nazajtra powědaše mi ta mala Slowakowka, kak běchu Malu wotprawili. Mala bě sej runje tak kaž Edek předewzała, sama swoje žiwjenje skónčić. Na podesće pod šibjeńcu stejajo přerězny sej žily z truhanskej britwičku. SSak Taube so na nju wali a wona jeho z krawajacymaj rukomaj plistowaše. Roznjemdrjeni SSacy ju na to zjawnje zateptachu. Wusud bě wuwjedzeny, nic pak tak kaž bě předpisane. Po puću do krematorija je Mala swoje žiwjenje wudychala. — Mala Slowakowka bě pódla byla. Nětko počá plakať a trěješe sej sylzy z rukawu. Ja njewědzach słowa, zo bych ju troštwoať.

Zeserbšćil: hš.

Z našeje cyrkwe a ze swěta

Prof. Oswin Hempel je w Drježdžanach w 90. lěće swójeho žiwjenja zemřel. Wón bě w swójim času profesor Drježdžanskeje techniskeje university a je so jako architekt zaběrał tež z twarjenjom Božich domow. Wón pochadža z němskeho džěla Hornjeje Łužicy. Po přenjeje wójnje je wón w Budyskej Michałskej cyrkwi na wołanišću připrawil wopominanske tafle za padnjnych wojakow. Po druhej swětowej wójnje je wón jako starc na so wzal Njeswaćidlski Boží dom zasowěsć natwarić. Při tym běchu jeho zasadne mysle, zo by tale cyrkej na wsy byla wjesna, našemu časej přiměřena, a zo by so to stare, štož bě so hišće wuchowalo, derje zwjazalo z nowym. Njeswaćidlski Boží dom wopytuje nětko wjele cuzych, a zwjětša su polni chwalby, kak rjenje a pobožnje je njeboh Oswin Hempel jón natwarił.

Wón je tež Rakečanski Boží dom wobnowil. Tež z tutym džělom je sej njeboh wšu česć dobył.

Wšitcy, kiž su prof. Hempela znali, su sebi jeho jara česćili. Při wšej wučenosći bě wón tak skromny a přečelny. Wustojnych rjemjeslnikow sej wón wazeše kaž swojich kolegow. Njech je jeho mjeno w Njeswaćidlskej a Rakečanskej wosadze hišće doľho znate a česćene.

Prof. dr. Heinz Wagner, kotryž je nam drje wšěm znaty z rozhłosowych Božich službow, bu za noweho dekana Lipsčanskeje teologiskeje fakulty pomjenowany. My Serbja so dotalnemu dekanej, prof. drey. Bardtcy, džakujemy za wšu pomoc, kiž je našim serbskim bohóslowcam wopokažal. Nowemu dekanej přejemy Bože žohnowanje za jeho zamołwjenja polne skutkowanje na wuznamnym městnje.

Naklad Domowina. — Wuchadža z licencu č. 417 nowinskeho zarjada pola předsydy ministerskeje rady NDR jonkróć za měsac. — Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. — Hłowny zamołwity redaktor: superintendent Gerhard Wirth-Njeswaćidlski. — Čisć: III-4-9, Nowa Doba čisćernja Domowiny w Budyšinje.